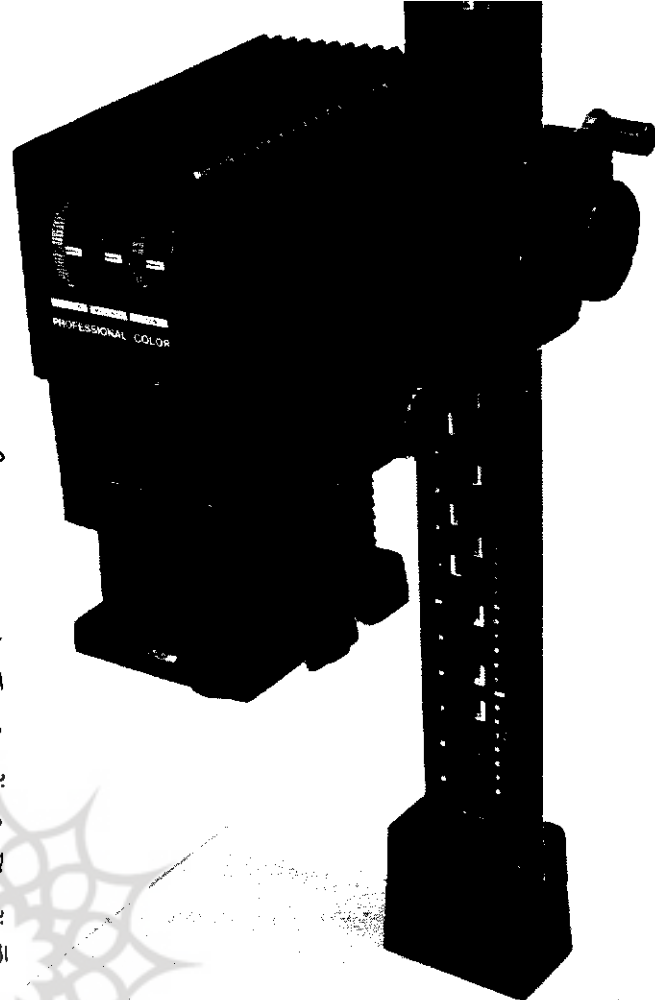

در میان عکاسان آماتور که برخوردی جدی با عکاسی دارند، کمتر کسانی یافت می‌شوند که شخصاً اشتیاقی نسبت به انجام تمام مراحل تولید یک عکس نداشته باشند. در کشورهایی که عکاسی و شعبات گوناگون آن بسیار توسعه یافته، لابراتوارهای حرفه‌ای و تخصصی درخواستهای عکاسان را در هر سطحی و با دقت و وسواس برآورده می‌کنند و در این حال ممکن است بی‌نیازی برخی عکاسان در انجام مراحل لابراتواری توجیه پذیر باشد. اما در کشور ما - علی‌رغم سابقه نسبتاً طولانی عکاسی و پیدایی عکاسان برجسته (با آثار در خور توجه) - مدت زمانی است به دلایل گوناگون بهره‌برداری از لابراتوارهای شخصی بسیار کاهش یافته است. با توجه به فروش بالای دوربینهای عکاسی و گشایش دانشکده‌ها و مدارس عکاسی جدید، به نظر می‌رسد تأسیس لابراتوارهای خصوصی آماتوری باید رو به تزاید باشد، ولی متأسفانه در عمل این گونه نبوده است. البته محدودیتهای اقتصادی و ارزی ناشی از حوادث

سیدحسین مبینی
عکاسان آماتور
در بن بست لابراتوار

سالهای اخیر بر روی اکثر جنبه‌های فعالیت علمی، تخصصی و هنری سایه افکنده است، ولی این امر تنها بخشی از مشکل است. بررسی همه جوانب و مشکلات عکاسی آماتوری در ایران بسیار وسیع بوده و پاسخگویی به همه آنها تنها از طریق پیشنهادات

شخصی ممکن نیست. برای شروع به حل آن لزوماً باید جلسه‌ها و سمینارهایی با حضور عکاسان، دانشجویان، استادان، واردکنندگان، توزیع کنندگان، سازندگان وسایل عکاسی و نیز مسؤولین دولتی برپا کرد و در آنجا چاره‌جویی نمود. در این جلسات می‌توان اهمیت، توان و کاربردهای عکاسی آماتوری را در جوانب گوناگون آن برای دست‌اندرکاران دولت تشریح کرد و ایشان را در مسیر برخوردی جدی‌تر و آگاهانه‌تر قرار داد.

در این مقاله بخشی از این محدودیتها را که مربوط به لابراتوارهای آماتوری است از نظر فنی مورد بررسی قرار می‌دهیم.

در ابتدا باید متذکر شد که یک لابراتوار آماتوری جایی برای انجام سرگرمیهای عکاسی نیست بلکه همه دستگاههای مستقر و امور جاری در آن همان قدر جدی است که در هر لابراتوار حرفه‌ای باید باشد. لذا این ادوات در چند گروه و به طور جداگانه ارزیابی می‌گردد:

الف: آگران‌دیسورها

با توجه به کاربرد روزافزون دوربینها و فیلمهای ۳۵ میلی متری، که چیزی در حدود ۹۰ درصد از وسایل و مواد خام عکاسی آماتوری را تشکیل می‌دهد، تهیه آگران‌دیسورهای مناسب برای چاپ این فیلمها ضروری است. در گذشته سازندگان آگران‌دیسور چندان عنایتی به این اندازه بخصوص نداشتند، ولی هم‌اکنون دقیقترین و کاملترین دستگاههای چاپ ۳۵ میلی متری ساخته شده و آماده بهره‌برداری است. متأسفانه در کشور ما، پیدا کردن یک آگران‌دیسور ۳۵ میلی متری دقیق تقریباً کاری محال بوده و اکثر دستگاههای موجود کهنه و فرسوده شده‌اند یا برای مصارف ابتدایی مناسبند. خصوصاً ملزومات چاپ رنگی در این اندازه (۳۵ میلی متری) و عدسیها و ضمیمه‌های مربوط، منحصرأ در کاتالوگها وجود

دارند.

اندازه دیگر مورد توجه برای آماتورهای جدی دستگاههای ۶×۶ سانتی متر است. چنانچه یک عکاس، توان خرید یک دوربین ۶×۶ سانتی متر را داشته باشد، آن وقت با مشکل چاپ آن روبروست. چرا که اکثر لابراتوارهای تجاری به چاپ فیلمهای ۳۵ میلی متری رغبت بیشتری دارند و به دلیل عدم تخصص کافی و اصولاً پایین آمدن سطح این کار، آنها را هم در کیفیتی بسیار نامناسب ظاهر و چاپ می‌کنند، که این خود بخشی جداگانه را می‌طلبد. لذا دارنده دوربین ۶×۶ برای دسترسی به یک چاپ مناسب باید شخصاً این کار را به انجام رساند و ناگزیر از تهیه آگران‌دیسوری در این اندازه است.

در طول ده سال اخیر تنها دو یا سه نوبت اقدام به ورود آگران‌دیسورهای ۶×۶ و ۶×۹ شده که متأسفانه هر اقدامی جهت ساخت و عرضه داخلی این دستگاهها به دلایل گوناگون صنعتی و قانونی عقیم مانده است. در صورتی که امکانات بالقوه بسیاری برای تولید لااقل بخشی از دستگاههای عکاسی در ایران وجود دارد که با اندکی حمایت می‌توان آنها را به عرضه عمل رساند. در میان دستگاههای وارد شده توسط شرکتهای دولتی تنها چند مدل محدود وجود دارد که اندکی از نیازهای آماتوری را تأمین می‌کند. به عنوان مثال آگران‌دیسورهای ۶×۶ ژاپنی وارد شده تنها با یک کندانسور، یک دیفیوزر و بعضاً بدون لنز عرضه شده‌اند و در مورد انواع ۶×۹ که اغلب از لهستان و چکسلواکی تهیه شده، وضع به همین منوال است. یک دستگاه ۶×۹ سانتی متر حداقل باید مجهز به سه کندانسور، سه عدسی، یک دیفیوزر، یک لامپ و یک دستگاه تغذیه تثبیت کننده و لنتاژ باشد. اما در عمل دیده شد که اکثر دستگاهها ناقص و تنها با یک کندانسور و یک عدسی عرضه شده‌اند و آن تعداد هم، که کامل بوده، ضمایم آن از بسته بندیها خارج شده و جداگانه

در بازار به فروش رفته است. محدودیت ضمیمه‌های چاپ رنگی در این اندازه هم مانند نوع پیشین است و چیزی در حدود ده درصد از وسایل فروش رفته امکان چاپ رنگی داشته‌اند. درباره آگراندیسورهای ساخت اروپای غربی یادآور می‌شود که تنها گروه کوچکی از آماتورها قادر به تهیه آنها می‌باشند؛ چراکه قیمت‌های سرسام‌آورشان تقریباً آنها را از مدار کار آماتوری خارج می‌کند. ذکر شرایط تهیه آگراندیسورهای ۹×۱۲ سانتی‌متر و بزرگتر از آن، برای آماتورهایی که نیاز مبرم به این اندازه دارند، با توجه به موارد یادشده ضروری به نظر نمی‌رسد.

ب: وسایل ظهور فیلم

شاید زمان زیادی از ظهور دستی فیلمهای حلقه‌ای در داخل تشک گذشته باشد و بجز برخی موارد خاص، سرعت عمل و دقت ظهور ایجاب کند که عکاس آماتور از تانک ظهور استفاده کند. تانکهای ظهور استاندارد در سراسر دنیا از جنس فولاد ضدزنگ ساخته می‌شوند و با یک سطح مقطع یکسان و ارتفاعهای مختلف برای ظهور فیلمهای حلقه‌ای ۳۵ میلی‌متری و ۱۲۰ از یک حلقه تاده حلقه و بیشتر تولید می‌شوند. این تانکها چه از لحاظ مقاومت فیزیکی، انتقال حرارتی و مهمتر از همه صرفه‌جویی در مصرف دارو نسبت به تانکهای تجارتي برتری دارد. اکنون در بازار ایران تانک ظهور فیلم بسیار کمیاب و گران، و انواع موجود نیز از نوع پلاستیکی بسیار نامرغوب، شکننده و با حجم غیراستاندارد است. تانکهای ظهور فیلمهای تخت و تانکهای استوانه‌ای ظهور دستی کاغذ نیز به کلی نایاب، و برای بسیاری از فروشندگان ناشناخته است.

ج: داروها

نزدیک به چهل سال از بسته‌بندی و عرضه داروهای ظهور و چاپ فیلمهای سیاه و سفید در ایران می‌گذرد و نیز قریب به ده سال از عرضه انواع رنگی آن. نتیجه

آنکه داروسازی عکاسی مسبخت ناشناسی در ایران نیست. خصوصاً در دهه اخیر با توجه به محدودیت تهیه داروهای خارجی و گرانی آنها عرضه داروهای داخلی رو به فزونی نهاده، اما متأسفانه از بهبود کیفیت اثری نیست. سواى عرضه کنندگان کاملاً بی اطلاع که سطح این کار را تا حدود بسته‌بندی مواد مصرفی آشپزخانه پایین آورده‌اند، آن دسته از عرضه کنندگان ذی صلاح نیز با مشکل مواد اولیه نامرغوبی روبرو هستند که به هیچ وجه کیفیت مناسبی برای فیلم و کاغذ به وجود نمی‌آورد. در واقع عکاس آماتوری که از لابراتوارهای تجارتي بیرون سرخورده شده است و خود اقدام به ظهور و چاپ می‌کند، به چه امیدی باید فیلمی را که با دشواریهای بی‌شمار عکاسی کرده است به این داروها بسپارد. نتایج آزمایشگاهی و بررسیهای فنی این داروها عموماً منفی است. عرضه داروهای دوکاره ظهور کاغذ و فیلم که اساساً از لحاظ علمی مردود است و نیز داروهای که -علی‌رغم ادعاهای سازندگان آنها- هیچ ضابطه معینی از لحاظ کنترل زمانی، اندازه‌گرین، درجه کنتراست و یکنواختی اثر ندارد و مضافاً پایین بودن عمر نگهداری و گرانی آنها مزید بر علت. خصوصاً در مورد داروهای رنگی حتی یک نمونه از بسته‌بندیهای خارجی یا داخلی در حجم کم موجود نیست که متناسب با قدرت خرید آماتوری باشد و آنچه موجود است در حجمهای ۲۵ لیتر به بالاست. در صورتی که کلیه سازندگان داروهای عکاسی در سراسر جهان بسته‌بندیهای با حجمهای نیم لیتر، یک لیتر و پنج لیتر را عیناً با کیفیت داروهای پر حجم جهت مصارف آماتوری عرضه می‌کنند که هم مصرف آنها مقرون به صرفه است و هم به نگهداری خاصی احتیاج ندارند.

د: کاغذها

در جهان امروز طیف وسیعی از کاغذهای عکاسی رنگی و سیاه و سفید برای انواع کاربردهای آماتوری و

حرفه‌ای و برای هر سلیقه‌ای تولید می‌شود، اما عکاسی آماتوری ایران از دسترسی به بیش از ۹۰ درصد آنها محروم است. بازار کاغذ عکاسی ایران مملو از کاغذهایی با تاریخ مصرف گذشته، نامرغوب و از نوع درجه ۳ است. محدودیت اندازه، محدودیت درجه کنتراست، بافت و رنگ زمینه‌ای کاغذها بسیاری از خلاقیت‌های عکاسی آماتوری را محکوم به شکست می‌کند. البته کاغذهای رول و خصوصاً انواع رنگی آن به وفور جهت مصارف بازاری و تجارتي عرضه می‌شوند، ولی یک عکاس آماتور از چه منبعی باید یک بسته کاغذ ۱۵×۱۰ یا ۴۰×۳۰ یا ۱۰۰×۷۰ تهیه کند و چه بهایی باید برای آن پردازد؟

هـ: سایر ملزومات

این بخش شامل بسیاری از چیزهاست: ضمايم چاپ رنگی، خشک‌کن، وسیله برش، چراغ تاریک‌خانه، پرس، گرماسنج، تشک، گیره و... در اینجا صحبت از ماشینهای چاپ و ظهور خودکار نیست، بلکه اشاره به ابتدایی‌ترین ادوات تاریک‌خانه آماتوری است.

امروزه کلاهکهای چاپ رنگی وسیله مبرم و روزمره عکاس آماتور است. اما در شرایط فعلی بازار ایران، برای بیشتر آماتورها داشتن یک کلاهک رنگی مرغوب آرزویی دور دست است. حتی در شکلی ساده‌تر، دسترسی به فیلترهای پلاستیکی ارزان قیمت که با ضمیمه کردن آنها به آگراندیسورهای سیاه و سفید دارای کشوی فیلترگذاری می‌توان چاپ رنگی انجام داد میسر نیست. این مشکل برای چراغهای تاریک‌خانه که متناسب با انواع کاغذ و فیلم باید دارای تنوع فیلتر باشد نیز موجود است. به فرض بودن این امکان عکاس آماتور در تاریک‌خانه خود با یک مشکل جدی دیگر روبروست و آن دسترسی به گرماسنج است؛ ابزاری که بیش از صد سال از ساخته شدن انواع حساس به دهم درجه آن سپری شده است. گرماسنجهای موجود در ایران غالباً از نوع انبساط

فیزی یا الکلی هستند که به هیچ وجه برای سنجش دمای داروهای رنگی که حداقل باید تا سه دهم درجه تحت کنترل باشند مناسب نیست و تقریباً در هیچ کجا نمی‌توان یک گرماسنج جیوه‌ای مخصوص عکاسی یافت، مگر انواع الکترونیکی بسیار گرانقیمت آن.

به هر حال شاید ذکر محدودیتهای سایر ملزومات لازم نباشد و اطلاع کلام را موجب گردد، اما عکاس آماتور با چنین وضعیتی باید چه کند؟ تازه این تنها بخشی از مشکل است. تهیه دوربین، عدسیهای مختلف، سه پایه، فلاش، نورسنج و همه وسایل خارج از لابراتوار کوهی از مشکلات دیگر است که شاید وقتی دیگر درباره آنها سخن رود.

عکاسی حرفه‌ای و تجارتي در سراسر جهان

خدمات مخصوص به خود را انجام می‌دهد، اما این عکاسان آماتور هستند که در همه جا شگفت‌ترین لحظات هستی را ثبت می‌کنند. در کشور ما نیز خصوصاً در این سالها عکاسان آماتور نشان دادند که تا چه حد از توانایی، خلاقیت، شعور و خصوصاً عشق به این سرزمین برخوردارند. تا آن حد که شماری از آنان در جبهه‌های نبرد و در سخت‌ترین روزهای حیات این کشور جان خود را نیز بر سر این راه گذاشتند. آیا وقت آن نیست که نگاهی جدی‌تر به عکاسی و خصوصاً به شکل آماتوری آن شود؟